

ANDRAGOŠKO DRUŠTVO SLOVENIJE

Andragoško društvo Slovenije - ADS

Slovenian Adult Education Association - SAEA

Šmartinska 134a

1000 Ljubljana, Slovenija

Telefon: + 386 1 58 42 566

Fax: + 386 1 58 42 550

www.andragosko-drustvo.si

IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH KOT PODROČJE MEDRESORSKEGA SODELOVANJA

Nosilka projekta: Olga Drofenik

Projekt je opravilo Andragoško društvo Slovenije
Odgovorna oseba: dr. Zoran Jelenc

Projekt je bil izpeljan v sodelovanju z Andragoškim centrom Slovenije
kot institucionalnem nosilcu
Odgovorna oseba: Mag. Andrej Sotošek

Ljubljana, januar 2013

Vsebina

I. Uvod

II. Umestitev izobraževanja odraslih v izbranih ministrstvih

III. Stališča in priporočila o medresorskem sodelovanju

I. Uvod

V projektu analiziramo upravno organiziranost za dejavnosti izobraževanja odraslih v Sloveniji. S tem želimo pridobiti podlago za pripravo izhodišč in predlogov za nadaljnji razvoj upravljanja na področju izobraževanja odraslih in njegovega medresorskega usklajevanja. Dejavnosti izobraževanja odraslih so sestavni del delovanja in nacionalnih programov ne le v Ministrstvu za izobraževanje, znanost, kulturo in šport (MIZKŠ) in Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve, temveč tudi v drugih ministrstvih. V projektu pregledujemo izobraževalne dejavnosti tako za potrebe zaposlenih kot tudi izobraževanje, namenjeno prebivalcem, v treh ministrstvih: Ministrstvu za kmetijstvo in okolje (v nadaljevanju MKO), Ministrstvu za zdravje (v nadaljevanju MZ) in v Ministrstvu za gospodarski razvoj in tehnologijo (v nadaljevanju MGRT). V Resoluciji o Nacionalnem programu izobraževanja odraslih 2004-2010 je bilo izobraževanje, namenjeno prebivalcem za osebni razvoj in aktivno državljanstvo, umeščeno v prvo prednostno področje – splošno neformalno izobraževanje; izobraževanje za zviševanje izobrazbene ravni v drugo in izobraževanje za potrebe dela v tretje prednostno področje. V evropskih dokumentih so te vsebine opredeljene kot kulturni, socialni in človeški kapital. Tovrstno izobraževanje odraslih tudi zagotavlja razvoj vseh osmih temeljnih zmožnosti¹. V času omejenih virov (kadrov in denarja) je še posebej pomembno, kdo in kako usklajuje načrtovanje izobraževalnih dejavnosti za doseganje nacionalnih ciljev, pri katerih so znanje, usposobljenost in soodgovornost odraslih za skupno dobro temeljni pogoj za uresničitev postavljenih ciljev. V nalogi smo:

- pregledali umeščenost izobraževanja zaposlenih in izobraževanja prebivalcev v vseh treh navedenih ministrstvih;
- z enostavnim vprašalnikom ugotavljali stališča strokovnih sodelavcev o upravljanju izobraževanja odraslih in medresorskem usklajevanju na državni ravni;
- izpeljali razpravo v fokusni skupini s predstavniki vseh treh resorjev in z izbranimi strokovnjaki s področja neformalnega izobraževanja odraslih;
- posredovali ugotovitve in predloge pristojnim in odgovornim državnim organom ter strokovni javnosti.

V analizo nismo zajeli Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, ker le-to že sodeluje z Ministrstvom za izobraževanje, kulturo, znanost in šport pri pripravi in sprejemanju Resolucije o nacionalnem programu izobraževanja odraslih in letnega programa izobraževanja odraslih. V projektu smo se omejili na izobraževanje in usposabljanje, ki ni namenjeno pridobitvi javno veljavne izobrazbe na posameznih ravneh izobraževanja, kar pomeni, da nismo zajemali formalnega izobraževanja. Pri oblikovanju ugotovitev in predlogov smo se osredinili na neformalno izobraževanje, ki ni namenjeno izobraževanju in usposabljanju zaposlenih za opravljanje dela na področjih, za katera so pristojni izbrani resorji.

II. Umestitev izobraževanja odraslih v izbranih ministrstvih

Umestitev smo preučevali z analizo strateških dokumentov na teh področjih, da smo ugotovili, kako razvijajo izobraževanje odraslih na svojem področju. Krovni dolgoročni dokument za pripravo sektorskih strategij je Strategija razvoja Slovenije 2006-2013, ki kot

¹ To so: sporazumevanje v maternem jeziku, sporazumevanje v tujih jezikih, matematične kompetence ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji, digitalna pismenost, učenje učenja, socialne in državljanske kompetence, samoiniciativnost in podjetnost, kulturna zavest in izražanje. (Temeljen zmožnosti odraslih. Priročnik za učitelje. Ljubljana, ACS 2012: 46).

prvi cilj postavlja celovito blaginjo državljanov, in njen operativni del Program državnih razvojnih prioritet.

Podlage za načrtovanje in izvajanje izobraževanja odraslih v sektorskih politikah so nam bili strateški razvojni dokumenti na področju kmetijstva, zdravja ter gospodarstva in tehnologije, sprejeti za obdobje 2007-2013. V obravnavanih ministrstvih je izobraževanje odraslih umeščeno v enega ali več direktoratskih (priloga 1 organigrami ministrstev). Ministrstva sofinancirajo izobraževanje odraslih iz dveh virov – iz nacionalnih sredstev in iz sredstev evropskih skladov. Realokacija virov poteka ali z javnimi razpisi ali preko načrtov dela agencij, javnih zavodov in javnih služb, v zborničnih sistemih in to za informiranje, usposabljanje in izobraževanje za opravljanje dejavnosti ter za osveščanje strokovne ali laične javnosti o ključnih temah na posameznem področju.

Osrednji del projekta so ugotovitve o stališčih do upravljanja na državni ravni in medresorskega sodelovanja na področju izobraževanja odraslih. Podlage zanje smo dobili z vodenimi intervjuji s strokovnimi sodelavci v teh resorjih. (Priloga 2 vprašanja za vodeni intervju).

V projektu izhajamo iz podmene, da je Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport krovno ministrstvo, odgovorno za položaj in razvoj izobraževanja odraslih, kar je v skladu s Strategijo vseživljenjskega učenja, sprejeta v MIZKŠ, julija 2007. To ministrstvo je odgovorno za pripravo Resolucije o nacionalnem programu izobraževanja odraslih (ReNPIO), ki jo sprejema Državni zbor RS, za njeno uresničevanje pa so zadolženi vsi resorji. Instrument za uresničevanje ReNPIO je letni program izobraževanja odraslih, ki ga sprejema Vlada.

V Ministrstvu za kmetijstvo in okolje je podlaga za načrtovanje in izpeljevanje projektov, namenjenih izobraževanju na področju kmetijstva, Nacionalni strateški načrt razvoja podeželja 2007–2013 in na tej podlagi pripravljeni Program razvoja podeželja RS za obdobje 2007–2013 (PRP 2007–2013). V Ministrstvu zdaj pripravljajo analizo stanja, izhodišča in SWOT analizo za oblikovanje programa za programsko obdobje 2014-2010, v kateri je širjenje znanja opredeljeno kot ena od prednostnih nalog politike razvoja podeželja; v tem ima ključno vlogo izobraževanje, informiranje, svetovanje in povezovanje akterjev in nosilcev kmetijske dejavnosti.

V Direktoratu za kmetijstvo so dejavnosti usposabljanja in informiranja za ciljno populacijo za delo v kmetijstvu ter v podporo delovanja društev umeščene v dva sektorja: v Sektor za podeželje ter v Sektor za podnebne spremembe, nevladne organizacije, šolstvo in knjigovodstvo. V prvem na podlagi PRP 2007–2013 upravljajo ukrep za dvig usposobljenosti za delo v kmetijstvu, gozdarstvu in živilskem sektorju. Ukrep je sofinanciran iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja. Omeniti je potrebno, da se aktivnosti informiranja in izobraževanja ciljne publike izvajajo tudi z drugimi ukrepi PRP 2007–2013, ki jih upravlja omenjeni sektor, vendar predvsem v času objave javnih razpisov, spremembe pravnih podlag itn. Pri tem je pomemben partner omenjenega sektorja Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja, ki je organ v sestavi MKO ter akreditirana institucija za izvajanje ukrepov PRP 2007–2013.

V Sektorju za podnebne spremembe pokrivajo dejavnosti informiranja in usposabljanja ter povezovanja nevladnih organizacij. Te aktivnosti so sofinancirane iz nacionalnih sredstev, na podlagi Uredbe o ukrepih kmetijske strukturne politike in kmetijske politike razvoja podeželja

(Uradni list RS, št. št. 45/2012, 64/2012). Nadalje, Sektor na podlagi 129. člena Zakona o kmetijstvu (Zkme-1, Uradni list RS, št. 45/2008) in 218. člena Pravilnika o postopkih za izvrševanje proračuna Republike Slovenije, Ur. l. RS, št. 50/07 in 61/08) objavlja javne razpise, na podlagi katerih se sofinancirajo stroški kmetijskega izobraževanja – praktičnega pouka ter usposobitve zavodov in razvojnih centrov v kmetijstvu.

Za širjenje znanja je pomembna tudi Služba za državne pomoči in razvoj, v kateri se sofinancirajo raziskave v kmetijstvu (npr. ciljni raziskovalni programi, na področju mednarodnega sodelovanja pa MKO sodeluje v pobudah EU: ERA-NET EUPHRESKO in ERA-NET CORE ORGANIC 2).

V prizadevanjih za izboljšanje usposobljenosti v kmetijstvu je pomembna institucija tudi Javna kmetijska svetovalna služba (JKSS), ki organizacijsko sicer ne spada pod MKO, temveč pod Kmetijsko gozdarsko zbornico Slovenije (KGZS); je pa ključen partner MKO pri aktivnostih za izpeljavo izobraževanja (zunaj rednega sistema izobraževanja), svetovanja ter usposabljanja v kmetijstvu (npr. potrjevanja in pridobitve NPK). Delovanje javnih služb v kmetijstvu opredeljuje Zkme-1. Program dela KGZS (in s tem tudi JKSS) vsako leto sprejme Vlada RS. MKO zagotavlja sofinanciranje za delovanje JKSS. Nad učinkovitostjo javnih služb, tudi JKSS, bedi leta 2010 ustanovljena Služba MKO za učinkovito delovanje javnih služb, ki je neposredno odgovorna ministru za kmetijstvo. Na JSKS je zaposlenih 310 svetovalcev, ki delujejo v 8 oddelkih pri Kmetijsko gozdarskih zavodih. V teh oddelkih so zaposleni svetovalci specialisti in terenski svetovalci.

V Sektorju za podeželje se ukvarja v ožjem smislu z upravljanjem ukrepa za izboljšanje usposobljenosti v kmetijstvu ena oseba. V širšem smislu pa se ukvarja z aktivnostmi informiranja in izpeljave izobraževanja za prijavitelje na javne razpise prav vsak nosilec posameznega ukrepa PRP 2007–2013. Dodatno te naloge izvaja Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja, v njej pa dOdelek za odnose z javnostmi, vzporedno pa pri teh aktivnostih sodelujejo tudi strokovni sodelavci.

V Sektorju za podnebne spremembe, nevladne organizacije, šolstvo in knjigovodstvo se ukvarja v ožjem smislu s pripravo javnih razpisov ena oseba. Sicer pa se delo glede na potrebe lahko porazdeli na več zaposlenih.

V JSKS je zaposlenih 310 svetovalcev.

Takšna kadrovska zasedba omogoča ustrezno izvajanje nalog, povezanih z izboljševanjem usposobljenosti v kmetijstvu.

V **Ministrstvu za zdravje** dajejo podlago za načrtovanje in uresničevanje ukrepov na področju izobraževanja odraslih Nacionalni plan zdravstvenega varstva (Zadovoljni uporabniki in izvajalci zdravstvenega varstva 2008-2013 ReNPZV) in nacionalni programi varovanja zdravja s področja življenjskega sloga (Državni program obvladovanja raka 2010-2015, Nacionalni program za obvladovanje sladkorne bolezni – Strategija razvoja 2010-2020, Resolucija o nacionalnem programu prehranske politike 2005-2010, Strategija Vlade RS na področju telesne / gibalne dejavnosti za krepitev zdravja 2007-2012). Izobraževalne dejavnosti za odrasle so namenjene razvijanju in izpopolnjevanju znanja zaposlenih v zdravstvu in povečanju ozaveščenosti posameznikov o odgovornosti za zdravje. Izobraževanje, namenjeno ozaveščanju, je umeščeno v Direktorat za javno zdravje, v Sektor za krepitev zdravja in zdrav življenjski slog. Posebno vlogo imajo v teh dokumentih

organizacije civilne družbe, tako v procesih sprejemanja ključnih odločitev v zdravstvu kot pri ozaveščanju prebivalcev o vprašanih, povezanih z zdravjem. Ministrstvo je med preučevanimi edino, ki poudarja in uveljavlja vključevanje zdravstvene politike v vse druge sektorske politike, predvsem finančne, delovne, prometne, kmetijske, politike varovanja okolja in pridelovanja hrane, izobraževanja in športa ter sociale z utemeljitvijo, da ustrezni ukrepi resornih politik najbolj učinkovito pripomorejo k ohranjanju in krepitvi zdravja ter zmanjševanju neenakosti v zdravju v vseh življenjskih obdobjih. Ministrstvo sofinancira Letni program nalog na področju javnega zdravja v Inštitutu za varovanje zdravja, v katerem je osveščanje, izobraževanje in spodbujanje posameznikov za zdrav način življenja umeščeno med temeljne dejavnosti. Med strateškimi cilji Inštituta je tudi vzpostavitev programov sodelovanja s ključnimi partnerji na področjih, kjer takšno partnerstvo lahko prinaša dodano vrednost. (Vir: Vsevladni pristop za zdravje in blaginjo prebivalcev in zmanjševanje neenakosti v zdravju, IVZ, junij 2012).

V *Ministrstvu za gospodarski razvoj in tehnologijo* so poleg Strategije razvoja Slovenije 2006-2013 podlaga za programe ukrepov še Nacionalni raziskovalni razvojni program, Okvir gospodarskih in socialnih reform za povečanje blaginje v Sloveniji, Program reform za izvajanje Lizbonske strategije. Operacionalizacija teh dokumentov je Program ukrepov za spodbujanje podjetništva in podjetniške konkurence 2007-2013. Za razvoj in širjenje znanja so pomembni tudi ukrepi za spodbujanje raziskovalno-razvojnih aktivnosti v gospodarstvu in institucijah znanja v Operativnem programu za krepitev regionalnih razvojnih potencialov, v prednostni usmeritvi Izboljšanje konkurenčne sposobnosti podjetij in raziskovalna odličnost ter v Operativnem programu za razvoj človeških virov v treh prednostnih usmeritvah: Strokovnjaki in raziskovalci za konkurenčnost podjetij, Štipendijske sheme in Kakovost, konkurenčnost in odzivnost visokega šolstva.

Poleg nacionalnih strateških dokumentov so podlaga za spodbujanje razvoja človeških virov vsi regionalni razvojni programi. Umestitve razvoja izobraževanja odraslih v regionalnih razvojnih programih so praviloma usklajene z določbami v letnih programih izobraževanja odraslih (delovanje centrov vseživljenjskega učenja, informiranje in svetovanje pri izobraževanju odraslih, programi za razvoj pismenosti).

V novi strategiji razvoja Slovenije (2004-2010) Ministrstvo načrtuje, da bodo človeški viri (mladi in starejši, polna izraba znanja, odziven sistem izobraževanja in usposabljanja) opredeljeni kot pglavitni potencial za razvoj, znanje pa kot prioriteta 'presečna' dejavnost s prioritetskimi cilji, za uresničevanje katerih bodo določene politike/sektorji odgovorni za njihovo uresničevanje. V tej fazi priprave Strategije (december 2012) sta kot prednostna cilja določena dva – prehod mladih na trg dela in večja vključenost v izobraževanje.

Izobraževanje odraslih za povečanje konkurenčnosti, zboljšanje informiranosti, skladnejši regionalni razvoj in podpora raziskovalni dejavnosti za večjo konkurenčnost so sestavni del dejavnosti vseh petih direktoriatov: za podjetništvo, konkurenčnost in tehnologijo, za turizem in internacionalizacijo, za notranji trg za evropsko kohezijsko politiko in za regionalni razvoj in evropsko teritorialno sodelovanje.

V Direktoratu za podjetništvo, konkurenčnost in tehnologijo je izobraževanje vključeno v dejavnost vseh petih sektorjev: za konkurenčnost in industrijsko politiko, za podjetništvo, za razvojne spodbude, za upravljanje, reševanje in prestrukturiranje podjetij in v Sektor za tehnologijo.

V Direktoratu za turizem in internacionalizacijo je izobraževanje prav tako sestavni del dejavnosti v obeh sektorjih, v Sektorju za turizem in Sektorju za internacionalizacijo.

V Direktoratu za notranji trg se Sektor za prosti pretok blaga ukvarja z deregulacijo poklicev.

V vseh direktoratih so zaposleni strokovni sodelavci, ki so specialisti za svoje področje in opravljajo tudi naloge, povezane z izobraževanjem za povečanje konkurenčnosti, skladnejši regionalni razvoj, izboljšanje informiranosti in za krepitev raziskovalne dejavnosti za potrebe gospodarstva

Sodelovanje med direktorati poteka preko formalnih delovnih skupin, ena skupina je posebej imenovana za načrtovanje razvoja znanja. V teh skupinah sodelujejo tudi vse krovne zbornice.

III. Stališča in priporočila o medresorskem sodelovanju pri spodbujanju razvoja izobraževanja odraslih za delo in za ozaveščanje o aktualnih vprašanjih delovanja in razvoja na posameznih področjih.

Pravne in druge podlage

Zakon o državni upravi (ZDU -1-NPB10, 31.3.2012²) določa, da ministristva ustanavljajo skupna delovna telesa v zadevah, ki po svoji naravi zahtevajo sodelovanje, za obravnavo posameznih vprašanj pa skupne delovne skupine ali organizirajo druge oblike medsebojnega sodelovanja (59. člen). Vodenje nalog s področja več ministrstev prevzame ministristvo, na katerega spada naloga po pretežnosti (62. člen). Dodatno lahko predsednik Vlade pooblasti ministra, da usklajuje delo dveh ali več ministrstev pri oblikovanju politik, opravljanju izvršilnih nalog in da vodi izvajanje projekta, ki spada v upravna področja več ministrstev. (63. člen).

Zakon o izobraževanju odraslih (ZIO-UPB1/Ur.l. RS, št. 110/2006³) daje podlago za sodelovanje med resorji v določilih o letnem programu izobraževanja odraslih (24. - 26. člen). Letni program določa izobraževalne programe in ministristva, pristojna za izpeljavo teh programov (pristojna ministristva). Med programe uvršča, poleg programov za pridobitev osnovnošolske izobrazbe, prvega poklica in tim. desetega leta šolanja, kot enoletno dopolnjevanje osnovnošolske izobrazbe, tudi »posebne izobraževalne programe za odrasle, za zviševanje splošnoizobraževalne in kulturne ravni prebivalstva, funkcionalno opismenjevanje, spolnjenjevanje znanja za delo in poklic, za izobraževanje brezposelnih, izobraževanje za demokracijo, učenje tujih in slovenskega jezika za tujce, izobraževanje za kvaliteto življenja, za uveljavljanje posebnih pravic manjšin in odraslih s posebnimi potrebami in posebnih skupin ter drugo splošno izobraževanje odraslih«. (7. člen)«.

Strategija vseživljenjskosti učenja (Ministristvo za šolstvo in šport, 2007⁴) med ukrepe za udejanjanje Strategije umešča ustanovitev vladnega Strateškega sveta RS za vseživljenjsko

² http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/zakonodaja/izbranZakonAkt?uid=1C07E29FFC4EAC69C12579C80032C1EF&db=urad_prec_bes&mandat=VI)

³ http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r02/predpis_ZAKO4962.html

⁴ http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/razvoj_solstva/TU2010/Strategija_VZU.pdf

učenje⁵, ki bi vsebinsko in organizacijsko povezoval in usklajeval vse vladne resorje s ciljem pospeševanja učenja in izobraževanja na vseh področjih življenja in dela ter za učinkovito povečanje znanj in razvijanju družbe, ki temelji na znanju. Strateški svet naj bi tudi spremljal uresničevanje Strategije.

Bela Knjiga o vzgoji in izobraževanju (2011) umešča med sistemske ukrepe na področju izobraževanja odraslih ustanovitev medresorskega organa za strokovno usklajevanje ministrstev.

Predlogi in priporočila za medresorsko sodelovanje iz razprave v fokusni skupini

Predloge in priporočila je oblikovala fokusna skupina, v kateri so sodelovali: Gorazd Jenko, Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo; Tanja Gorišek, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, mag. Franc Hočevar, Urad predsednika RS (področje zdravstva), dr. Sabina Jelenc, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, dr. Zoran Jelenc in Olga Drogenik, Andragoško društvo Slovenije, mag. Tanja Klenovšek Vilič, Natalija Žalec in mag. Andrej Sotošek, Andragoški center Slovenije. Odsotnost je opravičila Tanja Gobec, Ministrstvo za zdravje

Okvir za razpravo sta podali dr. Sabina Jelenc iz Filozofske fakultete v Ljubljani (priloga 3) in Olga Drogenik (priloga 4). V uvodni razpravi je bilo izraženo soglasje o pomenu in vlogi vseživljenjskega učenja in to ne le v njegovi časovni dimenziji (vse življenje), ampak tudi v njegovi vsebinski dimenziji (na vseh področjih življenja, kot so potrebe dela, osebnega razvoja in družbene povezanosti). Tovrstno učenje poteka v različnih organizacijah, ne le v izobraževalnih, pomembno vlogo imajo pri tem prostovoljske organizacije na posameznih področjih. To, ali se posamezniki lahko učijo v vseh obdobjih in za vse življenjske vloge, je v slovenskih razmerah, bolj kot v EU 27 in bistveno bolj kot v skandinavskih državah ali v Nemčiji, odvisno od posameznikove temeljne izobraženosti in usposobljenosti – če je le-ta nizka ali neustrezna, so njihove možnosti za učenje bistveno zmanjšane.

Vprašanja za razpravo so bila razvrščena v tri skupine: v prvi so bili obravnavani vsebinski vidiki in s tem povezani nacionalni cilji izobraževanja odraslih, v drugi povezovanje resorjev pri zadovoljevanju in razvijanju izobraževalnih potreb, kamor je bila uvrščena tudi razprava o povečanju zasebnih virov, in v tretji mogoče oblike povezovanja med resorji.

A. Vsebinski vidiki.

Z ekonomskega vidika zadovoljuje izobraževanje odraslih potrebe trga dela in je omejeno na materialne razsežnosti učenja, to pa so učinkovitost, merljivost, prilagodljivost posameznika, skupin, institucij delovnemu procesu in večji dobičkonosnosti. Tim. splošno neformalno izobraževanje odraslih⁶ je predvsem izobraževanje za osebne potrebe ter aktivno in

⁵ Minister za šolstvo je leta 2008 imenoval Strateški svet za vseživljenjsko učenje, v katerem sodelujejo uradniki iz 5 ministrstev. Po javno dostopnih podatkih se je Svet do zdaj sestal samo enkrat.

⁶ Muršak opredeljuje splošno izobraževanje kot »izobraževanje, katerega cilje je opremiti ljudi s širokim spektrom znanj in spretnosti, ki naj jih usposobijo za to, da bodo prevzeli svoje odgovornosti kot državljani in da bodo lahko delovali v svojem okolju«. Izobraževanje odraslih v Sloveniji, Stanje in izzivi: 21. RS Ministrstvo za šolstvo in šport. 2011. Ljubljana, 2012.

odgovorno državljanstvo. Tovrstno izobraževanje je težko merljivo in je tudi praviloma ne prinaša dobička, zato ni smotrno, da ga merimo z ekonomskim merilom – dobičkom.

Z Resolucijo o nacionalnem programu izobraževanja odraslih 2004-2010 (v nadaljevanju ReNPIO) je bilo uveljavljeno temeljno načelo o uravnoteženem izobraževanju odraslih na vseh treh področjih. Tudi v ReNPIO 2013-2010 se predvideva podobna usmeritev. Leta 2007 se je Ministrstvo za šolstvo in šport tudi zavezalo »da bo s Strategijo VŽU uveljavljalo v Sloveniji vseživljenjskost učenja kot vodilno načelo vsega izobraževanja in učenja ter kot temeljno družbenorazvojno strategijo v Sloveniji« (Strategija vseživljenjskosti učenja v Sloveniji, MŠŠ 2007, str. 7). To pa pomeni, da mora država upoštevati vse potrebe po izobraževanju (osebne, družbene in ekonomske), ne glede na to, v katerem obdobju življenja jih ljudje imajo (»od rojstva do smrti«) in na kakšen način (v formalnem in neformalnem izobraževanju ali priložnostnem učenju) jih želijo zadovoljiti.

V dokumentih Evropskega parlamenta in komisije so izobraževalne vsebine deklarirane kot izobraževanje za razvoj človeškega, socialnega in kulturnega kapitala. Za vse vidike velja, da se v resnici v praksi vključujejo v izobraževanje predvsem tisti, ki imajo višjo izobrazbeno raven. V Sloveniji je razkorak v vključenosti med najbolj in najmanj izobraženimi v povprečju višji kot v EU25 in bistveno višji kot v skandinavskih državah in v Nemčiji.

Uresničevanje nacionalnih, pa tudi evropskih, zavez se zrcali, ali bi se moralo zrcaliti, v ciljih, ki jih sprejema Državni zbor in jih uresničuje Vlada pri določanju svoje izobraževalne politike.

1. Predlogi razpravljalcev o ciljih, ki naj jih zastopa država pri določanju svoje izobraževalne politike

Razprava je potekala o treh ciljih: zagotavljanje štiriletne srednješolske izobrazbe vsem odraslim; doseganje mednarodno primerljivih standardov temeljnih zmožnosti (ključnih kompetenc); izobraževanje za osebne potrebe ter odgovorno državljanstvo; udeležencem je bilo omogočeno, da predlagajo še druge cilje.

1.1 Razpravljalci so soglasno podprli prvi cilj, to je, da mora država zagotavljati pridobitev splošne formalne izobrazbe na ravni štiriletne srednješolske vsem, saj je to temeljni pogoj za vse nadaljnje izobraževanje in učenje, formalno in neformalno, povečuje pa tudi mobilnost posameznika na trgu dela. V razpravi je bilo še poudarjeno, da je potrebno v socialnem dialogu z delodajalci izpostavljati pomen srednješolske in višje izobrazbenosti zaposlenih za večjo konkurenčnost podjetij in s tem zmanjševati prepričanja delodajalcev, da pomeni višja izobrazbenost manj izobraženih in nekvalificiranih posameznikov na trgu dela zanje predvsem višji strošek dela, ne pa dodane vrednosti.

1.2 Prav tako so bili razpravljalci mnenja, da drugih ciljev ni mogoče razvrščati po pomembnosti, ker so vsa področja enako pomembna. Država bi morala zato nameniti vso pozornost doseganju vseh navedenih ciljev, še posebno pri manj izobraženih in manj motiviranih za učenje. V to bi morala usmeriti tudi posebna sredstva in medresorsko pripraviti tudi posebne programe. Vse naštetje cilje, potrebe in možnosti izobraževanja (po vsebini in namenu) mora država zastopati pri določanju svoje izobraževalne politike, s čimer potrjuje, da se ravna v skladu s sprejeto Strategijo vseživljenjskosti učenja v Sloveniji.

1.3 Opozorili so tudi, da je na posameznih področjih (kmetijstvo) in območjih (ruralno) nujno potrebno pospešeno razvijati ustreznejše načine izobraževanja za razvijanje in zviševanje ključnih kompetenc pri npr. gospodarjih na kmetijah (predvsem tistih, ki so starejši in z nižjo doseženo stopnjo izobrazbe in spodbujati njihovo pripravljenost za učenje v neformalnih programih, saj za vključitev v programe za zviševanje izobrazbene ravni niso motivirani. To je pomembno tako za njih osebno, za njihovo gospodarjenje na kmetijah, pa tudi za ohranjanje in skladno razvijanje slovenske pokrajine, kulture in varovanja okolja na agrarnih območjih. Pri mlajših je potrebno spodbujati vključevanje v višje stopnje izobraževanja in druge oblike dodatnega usposabljanja in izpopolnjevanja, formalnega in neformalnega. Potreba po zvišanju usposobljenosti in stalnem izpopolnjevanju znanja se kaže tudi pri kmetijskih svetovalcih.

1.4 Razpravljalci so tudi opozorili na pomen povezovanja med resorji pri oblikovanju ukrepov. Ekspert za področje zdravja je poudaril, da je zviševanje ravni ključnih kompetenc v kmetijstvu potrebno povezovati tudi z zdravstvom in to skupaj z izobraževanjem in usposabljanjem za povečevanje samooskrbe. Na ta način bi, podobno kot pri izobraževanju za ustrezno rabo gnojil in škropiv, spodbudili k izobraževanju veliko število ljudi, hkrati pa pripomogli k odpiranju novih delovnih mest (po oceni eksperta okoli 25.000). Samooskrba je ključ do zdravega in kakovostnega prehranjevanja, v takšno izobraževanje je potrebno vključevati tudi starše in javnost. Z vidika aktivnega državljanstva je na področju zdravstva najbolj elementarno ravnanje z odpadki. Pri tem sodeluje vsakdo. Pri vseh izobraževalnih aktivnostih na področju zdravja opravljajo društva izjemno pomembno vlogo in širijo zavedanje o lastni odgovornosti in skrbi za zdravje.

1.5 Med nacionalne cilje bi morali, po mnenju razpravljalcev, dodati tudi spodbude za delodajalce in zaposlene za nenehno izpopolnjevanje poklicnega in strokovnega znanja, za vključevanje zaposlenih v izobraževanje za prostočasne dejavnosti in učenje za potrebe družine.

B. Povezovanje resorjev

Znanje je splošna dobrina, potrebna vsem ljudem in na vseh področjih delovanja (profesionalnih in neprofesionalnih), tako tudi na vseh upravnih resorjih. Vsi resorji so zadolženi za širjenje znanja na področjih, za katere so zadolženi, tako za potrebe dela na kot tudi za osebne potrebe ljudi, ki potrebujejo takšno znanje (npr. kmetijstvo in prehrana, varovanje narave, zdravje, kultura, vzgoje, šport in rekreacija, aktivno državljanstvo, osebna varnost, promet, informacijska in komunikacijska tehnologija itn.). Povezovanje med resorji v obdobju 2007-2013 je bilo parcialno, kot npr. pri uvajanju ukrepov, kot so slovenski zajtrk, šolska prehrana, varnost v cestnem prometu. Kot primer dobre prakse so razpravljalci navedli pripravo in izpeljavo Resolucije o nacionalnem programu izobraževanja odraslih in letne programe izobraževanja odraslih, kjer sta si dve ministrstvi, MIZKŠ in MDDSZ, razdelili pristojnosti, naloge in financiranje. Sodelovanje se je udeleževalo pri konkretnih aktivnostih⁷.

⁷ Kot primer dobre zakonske rešitve so bili v intervjuju na MGT navedeni dogovori za razvoj regij, ki jih je vpeljal Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja. Tako kot so zastavljeni – dogovor podpišeta predsednik razvojnega sveta regije in pristojni minister, v njem bodo določeni regijski in

Med ključne slabosti so umestili:

- problem usposobljenosti / znanja ljudi, ki bi morali sodelovati predvsem pri procesih oblikovanja ciljev in definiranja vsebin; odgovorni kadri nimajo širšega in poglobljenega znanja o problemih, omejeni so na poznavanje ozkih področij; s povezovanjem med resorji bi pripomogli k širjenju vedenja o problemih in rešitvah ter poenotili posamezne procese in izboljšali njihovo učinkovitost;
- probleme, ki so posledica ne-povezovanja med procesi oblikovanja in procesi uresničevanja ukrepov; sedaj se sprejemajo odločitve o vrstah ukrepov, ki vključujejo tudi izobraževanje, na politični in sektorski ravni, izpeljava je prepuščena strokovnim ravnam po sektorjih, na teh ravneh pa ni več mogoče povezati različnih aktivnosti, ki vodijo do istega cilja, to pa je večja usposobljenost posameznika ali podjetja za delovanje v skupnosti in konkurenčnosti na trgih;
- prakso, da posamezni resorji postavljajo v ospredje svojega interesa le vključevanje vsebin iz svojih področij v šolske kurikule (npr. podjetništvo, zdravje), manj ali sploh ne pa na področje neformalnega izobraževanja odraslih,
- soočanje posameznih resorjev, ki so vlagali tako v izobraževanje/usposabljanje zaposlenih na svojem področju, kot v izobraževanje 'javnosti' za povečevanje ozaveščenosti o sodobnih izzivih in odgovornosti posameznikov, z nepripravljenostjo odraslih za udeležbo v izobraževanju, s kakovostjo pri izvajanju izobraževanja in usposabljanja, z nepoznavanjem izobraževalnih potreb, pa tudi z nezainteresiranostjo delodajalcev za vlaganje v izobraževanje zaposlenih, ki delajo na manj zahtevnih delovnih mestih.

2. Predlogi razpravljalcev za povezovanje resorjev in o ustanovitvi podjetniškega sklada za izobraževanje zaposlenih

Razprava je potekala o pomenu in upravičenosti pobud za sodelovanje in o podjetniškem skladu kot instrumentu za povečanje zasebnih vlaganj v izobraževanje odraslih.

2.1 Vsi razpravljalci so podprli medresorsko sodelovanje pri pripravi strateških dokumentov in instrumentov za njihovo izpeljavo. Pri tem ne vidijo večjih ovir. Krepitev sodelovanja za novo finančno obdobje zahtevajo tudi evropske pobude na različnih področjih (npr. priprava partnerskega sporazuma za EU sklade), resorji bodo to upoštevali pri pripravi svojih nacionalnih strateških dokumentov in programov, kar lahko tudi vpliva na večjo pripravljenost za sodelovanje na področju izobraževanja odraslih. Pri tem je potrebno uveljavljati procesni pristop – sodelovanje pri oblikovanju ciljev in vsebin izobraževanja odraslih. Boljše sodelovanje med resorji bi omogočilo večjo sinergijo vlaganj, boljše doseganje nemotiviranih skupin odraslih za vključevanje v izobraževanje in tudi večjo kakovost pri razvijanju ključnih kompetenc.

2.2 Kot odgovor na spoznanja, da razmere v sedanjem času povečujejo potrebe po vlaganju v znanje, zlasti za izobraževalno prikrajšane, da javni viri ne morejo v celoti pokriti povečanih potreb, zasebni viri pa se še intenzivneje usmerjajo v ključne kadre v podjetjih, so

sektorski projekti, tisti, ki jih oblikujejo v posameznih območjih, in tisti, ki jih bo vanje umestila država) – bi morali okrepiti sodelovanje med sektorji in tudi med nivoju odločanja.

razpravljalci načeloma podprli pobudo za ustanovitev podjetniškega sklada za izobraževanje zaposlenih po zgledu Francije⁸. Predstavnica MKO je opozorila na specifičnost kmetijstva v odnosu do drugih gospodarskih panog.

2.3. Razpravljalci so predlagali, da mora razprava o skladu potekati kot dialog med socialnimi partnerji. Pobudo za obravnavo naj da MIZKŠ.

C. Oblike povezovanja resorjev

Oprelitev načina in oblik povezovanja med resorji je odvisno od političnega soglasja o ciljih, od uskladitve odgovornosti posameznih resorjev pri uresničevanju ciljev, sprejemanju in financiranju ukrepov ter od dogovora o oblikah ter strokovni (in finančni) podpori za delo. Znanje je bilo in ostaja v strategijah razvoja Slovenije osrednja, prečna prvina, od katere je odvisno, kdaj in kako bomo izšli iz sedanje krize in kako se bomo razvijali v prihodnosti. Pri tem pa je ključnega pomena zelo jasna opredelitev, kam in kako bomo vlagali omejene **javne** vire – v ključne kadre ali v izobraževalno prikrajšane skupine, v poklicno izobraževanje ali v splošno neformalno izobraževanje, kako bomo uspešni pri odločanju o ravnovesju med skrajnostmi in pri razvijanju izobraževalne infrastrukture za razvoj znanja, usposobljenosti in ozaveščenosti vseh prebivalcev.

3. Predolgi razpravljalcev o oblikah koordinacije.

Razprava je potekala o tem, kako zagotoviti medresorsko sodelovanje, ali v zdaj delujočih telesih (npr. Strokovni svet za izobraževanje odraslih⁹) ali v novoustanovljenih političnih in strokovnih telesih.

3.1 Na vprašanje, ali bi lahko koordinacijsko vlogo prevzel strokovni svet, je bilo izraženo kritično mnenje, da sveti običajno zastopajo parcialne interese, ne dajejo možnosti ustvarjalnosti in novostim in niso učinkoviti. Ta kritičnost pa ne velja za tiste svete, ki imajo jasno določene pristojnosti (kot primer učinkovitega sveta je bil naveden Strokovni svet RS za poklicno izobraževanje). Soglašali pa so, da je nacionalno koordinacijsko telo (politično in strokovno) smiselno in utemeljeno, vendar morajo biti za njuno delovanje izpolnjeni nekateri pogoji, to pa so:

- a) imeti morajo jasno določene pristojnosti odločanja, če teh nimajo, ustanovitev nima dodane vrednosti, ne bo dajalo podpore Vladi pri usmerjanju in izvajanju nacionalne politike izobraževanja odraslih in pomeni samo administrativno obremenjevanje kadrov;
- b) organizirani morajo biti na vladni ravni, vanje pa morajo biti obvezno vključeni predstavniki resorjev, ki morajo sodelovati v procesih priprave ciljev, določanju vsebine in pri udeleževanju konkretnih aktivnostih;

⁸ Delodajalci odvajajo 2% bruto plač za izobraževanje zaposlenih v svoji panogi. Zbrana sredstva po jasno določenih kriterijih porabijo za izobraževanje svojih zaposlenih; če sredstev ne porabijo, jih lahko drugo podjetje na podlagi načrta izobraževanja, s katerim utemeljijo povečane potrebe.

⁹ Na področju izobraževanja odraslih Strokovni svet RS za izobraževanje odraslih (v nadaljevanju SSIO). Skladno z zakonodajo je SSIO zadolžen tudi za spremljanje stanja in razvoja IO v državi z vidika razvojnih potreb in možnosti družbe ter z vidika kakovosti in mednarodne primerljivosti. Te vloge SSIO v preteklosti ni mogel uveljavljati. (Strokovne podlage: 42), za uveljavitev strateške vloge SSIO so v gradivu dani predlogi, glej prilogo 3).

- c) imeti morajo strokovno podporo in finančno podlago za delovanje in odločanje;
- d) smiselno je izhajati iz zdajšnjega stanja, ko že imamo strokovno koordinacijsko telo; potrebno je zagotoviti pogoje (a, b, c), da bo lahko izpeljal koordinacijo z drugimi resorji in drugimi strokovnimi sveti, če le-ti obravnavajo tematiko, ki vključuje tudi izobraževanja odraslih;
- e) enako kot za delovanje strokovnega telesa, morajo biti izpolnjeni pogoji tudi za delovanje političnega telesa.

3.2 Izobraževanje odraslih je tako obsežno in raznovrstno področje, da bi moralo imeti dovolj močan in kompetenten organ za njegovo upravljanje na državni ravni. To bi moral biti ali direktorat ali agencija z dovolj velikimi pristojnostmi in delovanjem na medresorski ravni. Pravo nasprotje temu je zdajšnji organ, ki je na Ministrstvu za izobraževanje, znanost, kulturo in šport zadolžen za izobraževanje odraslih, to je Sektor za višje šolstvo in izobraževanje odraslih. Po svojem položaju in pristojnostih tako šibek organ nikakor ne more biti medresorski usklajevalni organ. Zdaj je celo šibkejši od tistega v prejšnjem mandatu Ministrstva, ko je bil Sektor za izobraževanje odraslih relativno samostojen, čeravno v sestavi Direktorata za srednje šole in izobraževanje odraslih. Zdajšnji minister za izobraževanje mu je odvzel tudi to relativno samostojnost (relativno zato, ker tudi ta organ ni imel svojega zastopnika v kolegiju Ministrstva).

3.3 Razpravljavci so še poudarili, da je potrebno pri postavitvi koordinacijskih teles izhajati iz prepričanja in zaupanja, da bomo z njihovim delom izboljšali kakovost vseh procesov, ki vodijo k oblikovanju nacionalnih ciljev izobraževanja odraslih, sprejemanju aktivnosti za njihovo uresničevanje in sodelovanju pri ustvarjanju razmer (institucionalnih, finančnih in programskih) za uresničevanje teh aktivnosti.

Sklep

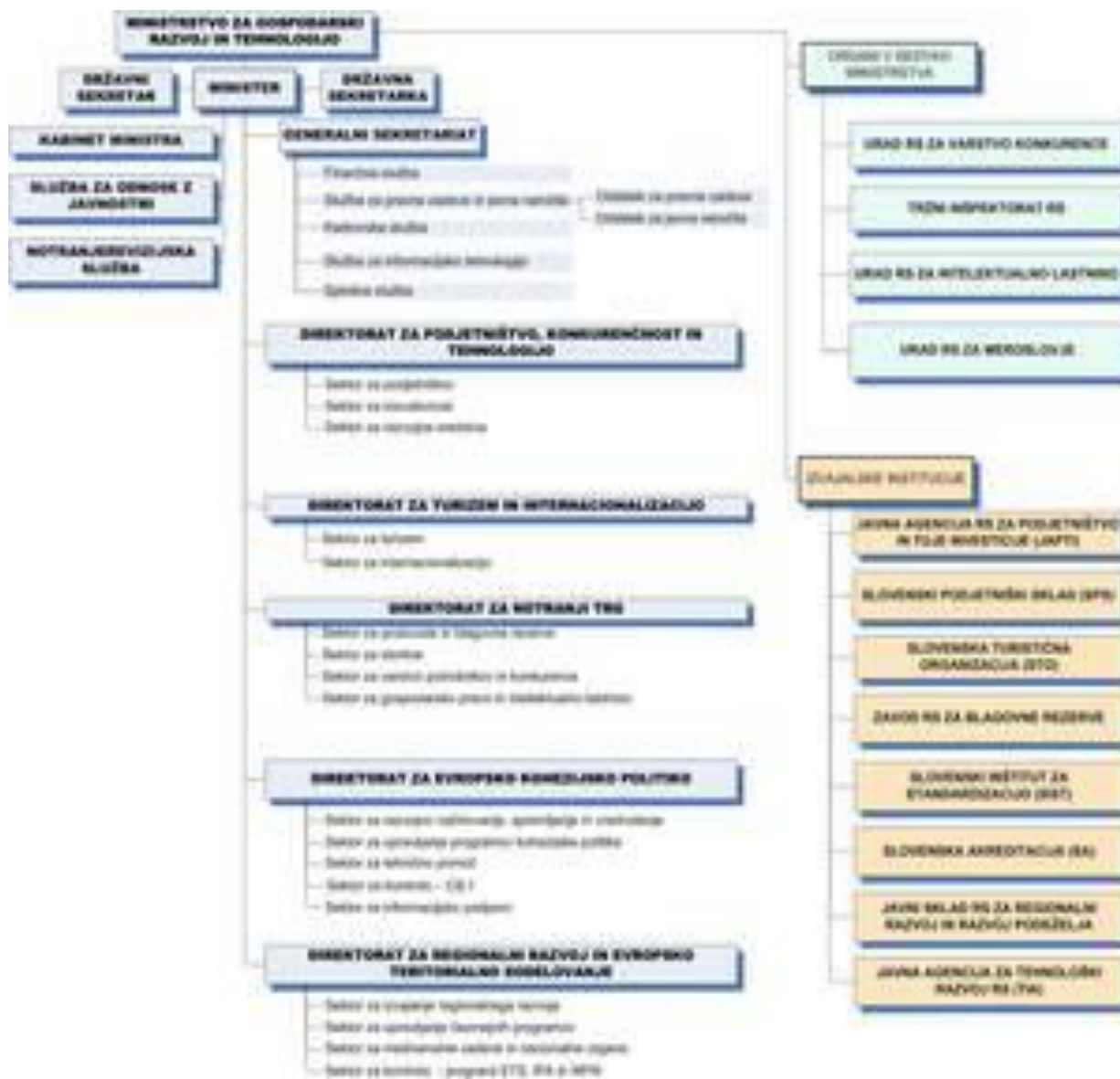
- 4. ADS posreduje stališča in pobude MIZKŠ, MGRT, MKO, reprezentativnim sindikatom, Gospodarski in Obrtni zbornici Slovenije ter Strokovnemu svetu za izobraževanje odraslih, prosi za mnenja o predlaganih pobudah in predlaga njihovo postopno udejanjanje.

Priloge

- 1. Organigrami sodelujočih ministrstev
- 2. Vprašalnik za vodeni intervju
- 3. Zapisi intervjujev
- 4. Okvir in gradivo za razpravo v fokusni skupini
 - 4.1 Sabina Jelenc
 - 4.2. Olga Drogenik
 - 4.3. Gradivo za razpravo

Priloga 1

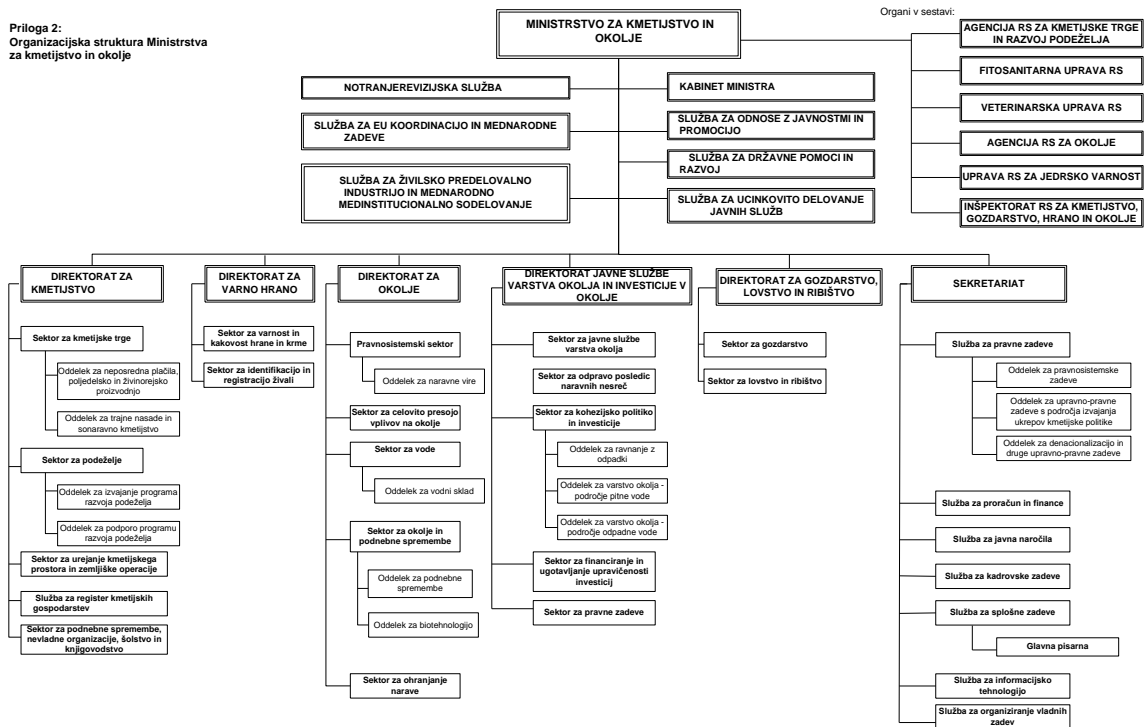
Organigram Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo

Vir: . pridobljeno na http://www.mgrt.gov.si/si/o_ministrstvu/ dne 5.12. 2012

Organigram Ministrstva za kmetijstvo in okolje

Priloga 2:
Organizacijska struktura Ministrstva
za kmetijstvo in okolje

Vir: http://www.arhiv.mkgp.gov.si/si/o_ministrstvu/organiziranost/, pridobljeno 5.12.2012

Organigram ministrstva za zdravje (nisem znala
Preslikati, kasneje Klemen)

Tomaž GANTAR

DIREKTORAT ZA ZDRAVSTVENO VARSTVO
DIREKTORAT ZA ZDRAVSTVENO EKONOMIKO
SEKTOR ZA RAZVOJ SISTEMA ZDRAVSTVENEGA VARSTVA
DIREKTORAT ZA JAVNO ZDRAVJE
SEKTOR ZA PREVENTIVO IN RAZVOJ JAVNEGA ZDRAVJA
SEKTOR ZA VARNOST IN ZDRAVSTVENO USTREZNOST HRANE
SEKTOR ZA EKONOMIKO JAVNEGA ZDRAVSTVA
SEKRETARIAT
SEKTOR ZA INVESTICIJE IN JAVNA NAROČILA
KABINET MINISTRA
PRAVNA SLUŽBA
GLAVNA PISARNA
SLUŽBA ZA EVROPSKE ZADEVE IN MEDNARODNO SODELOVANJE
FINANČNA SLUŽBA
SEKTOR ZA KREPITEV ZDRAVJA IN ZDRAV ŽIVLJENJSKI SLOG
SLUŽBA ZA ODNOSE Z JAVNOSTMI
SEKTOR ZA KAKOVOST IN VARNOST SISTEMA ZDRAVSTVENEGA VARSTVA
KADROVSKA SLUŽBA
SEKTOR ZA IZVAJANJE KOHEZIJSKE POLITIKE
SLUŽBA ZA INFORMATIKO
SEKTOR ZA EZDRAVJE
SLUŽBA ZA NOTRANJO REVIZIJO
SEKTOR ZA KOORDINACIJO SISTEMA ZDRAVSTVENEGA VARSTVA
DRŽAVNI SEKRETAR
PROJEKTNA ENOTA ZA CENTRE NUJNE MEDICINSKE POMOČI

- Verzija: 13. 2. 2012

pridobljeno dne 5.12. 2012 na

http://www.mz.gov.si/fileadmin/mz.gov.si/pageuploads/mz_dokumenti/organigram/2012/Organigram_MZ_ozje_SLO_130212.pd

Priloga 2 Vprašalnik za vodeni intervju

1. Kako ste v vašem ministrstvu organizirani (kam, v kateri sektor je dejavnost umeščena) za izvajanje izobraževalne dejavnosti za odrasle?
 - a) za povečanje konkurenčnosti
 - b) zaboljšanje informiranosti in ozaveščenosti
 - c) skladnejši regionalni razvoj
 - d) drugo, navedite za kaj
 - e) pomen in podpora raziskovalni dejavnosti
2. Koliko strokovnih delavcev v teh sektorjih opravlja naloge, povezane z izobraževanjem
3. Ali se povezujete s strokovnimi sodelavci
 - a) v svojem resorju, kako?
 - b) v drugih ministrstvih, katerih, s kom, kako
 - c) z javnimi zavodi, agencijami, skladi, navedite s katerimi in kako
 - d) z zbornicami, navedite s katerimi in kako
 - e) s Centrom za poklicno izobraževanje, s kom, kako
 - f) z Andragoškim centrom, s kom, kako
 - g) z drugimi, s kom, kako
4. Ali ocenjujete, da je prav, da se v Letnem programu izobraževanja odraslih povezujeta le Ministrstvo za izobraževanje, kulturo in šport ter Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve (pojasnim določila zakona)? Pojasnite svoje mnenje.
5. Kaj bi pomenilo za vaše delo na področju izobraževanja odraslih, če bi deloval medresorski organ za strokovno povezovanje izobraževalnih dejavnosti med ministrstvi
 - a) Bi podprli, kako
 - b) Bi sodelovali, kako
6. Kaj bi pomenilo za vaše delo, če bi deloval pri vladi politični organ za strateško povezovanje izobraževalnih dejavnosti med vsemi ministrstvi (Strateški svet za izobraževanje odraslih)

Financiranje

1. Koliko sredstev letno ste namenili izobraževanju zaposlenih za večjo konkurenčnost (2008-2011)
2. Obseg denarja ustreza izobraževalnim potrebam (ocena)
3. Kaj bi pomenilo za vaše ministrstvo ustanovitev sklada za izobraževanje odraslih, v katerega bi vlagali delodajalci in država (pojasnim predlog v Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju 2011)

Splošno

1. Kaj vam pomeni pojem vseživljenjsko učenje
2. Je izobraževanje predvsem ali samo domena otrok in mladine v šolskih programih
3. Če ni, kaj je treba storiti, da bi to pojmovanje spremenili

[Priloga 3 Sabina Jelenc Krašovec Izobraževanje odraslih v medresorskem sodelovanju](#)

[Priloga 4 Olga Drofenik Izobraževanje odraslih kot področje medresorskega sodelovanja](#)